

Bela Bartok: hoe een ‘moeilijke’ componist een allemansvriend werd

Bela Bartok is dit voorjaar alomtegenwoordig: Bozar wijdt een heel festival aan hem en ook elders staat hij ruim op de affiche. Een buitenkans, want wie naar de Hongaarse componist gaat luisteren, “komt gegarandeerd met een energieboost weer buiten”.

Sofie Taes

5 februari 2026 om 23:59

Vanaf vrijdag 6 februari kun je in Brussel een hele week Bela Bartok horen. De florissante festivalaffiche is een presentje van Bozar voor de 145ste verjaardag van de Hongaarse componist. Vrijdag gaat in Concertgebouw Brugge ook een dansvoorstelling van Ecce en Ictus op muziek van Bartok in première, en waagt Alena Baeva zich met Antwerp Symphony Orchestra aan zijn tweede vioolconcerto.

Bartok lijkt alomtegenwoordig. Is dat een verjaardageffect – al kun je 145 jaar niet meteen een rond getal noemen – of is het een symptoom van iets groters? Zijn reputatie van ‘lastige componist’ lijkt hij alvast kwijt. “Goed dat muziek die bijna 100 jaar oud is eindelijk als ‘normaal’ wordt beschouwd”, vindt Ictus-frontman Tom De Cock.

Bartok werd in 1881 geboren in wat toen Hongarije was. Zijn jeugd verliep vrij klassiek: pianoles bij moeder, Bach op de pupiter. Hij maakte de verrassende keuze om niet in Wenen, maar in Boedapest muziek te gaan studeren. Zijn ideeënwereld kantelde toen hij als twintiger met zijn

collega Zoltan Kodaly het platteland in trok om er met fonograaf en wassen cilinders liederen te verzamelen. Wat ze aantroffen, was geen romantische folklore, maar ongepolijste klank: toonaarden die niet vielen onder majeur of mineur, ritmes die hinkten en haperden, asymmetrische melodieën. Bartok beseftte dat de Europese concerttraditie dat erfgoed grotendeels over het hoofd had gezien.

Bela Bartok gebruikte een fonograaf om volksliederen op te nemen die door Tsjechische boeren worden gezongen. © rr

Die veldtochten verdwenen nooit meer uit zijn muziek. Hij versmolt volkse elementen met de modernistische ideeën van Debussy, Stravinsky en Schönberg tot iets wat tegelijk archaïsch en hypermodern klinkt. “Bartok heeft volksmuziek en klassiek op een heel intuïtieve manier weten te verbinden”, zegt De Cock. “Hij zet ritme en harmonie zo sterk onder druk dat je als muzikant en publiek wordt uitgedaagd om er zelf betekenis in te zoeken. Vaak wringt dat, maar precies dat maakt zijn muziek zo spannend.”

Niet politiek correct

“Schokkend”, vond het publiek van toen. Bartok klonk niet als Brahms, Puccini of Strauss. Zijn contrapunt schuurde, akkoorden beten, ritmes mankten, zijn melodieën waren ironisch en grillig. *De miraculeuze mandarijn* uit 1926 was een schandaalsucces: brute muziek voor een verhaal over geweld en uitbuiting. Die andere iconische opera, *Blaambaards burcht*, is een psychologische röntgenfoto vermomd als gruwelsprookje. Nee, een *crowdpleaser* is Bartok nooit geweest.

© bridgeman Images

Politiek correct was hij ook al niet. Te Hongaars voor kosmopolieten, te modern voor nationalisten. Toen Hongarije in de Tweede Wereldoorlog tegen Hitler aanschurkte, week Bartók uit naar de VS. In New York was hij ziek, eenzaam en ondergewaardeerd – tot dirigent Serge Koussevitzky hem een reddingsboei toewierp: een reeks opdrachtwerken inclusief het canonieke *Concerto voor orkest*. “Zijn opzet was om de virtuositeit van iedere instrumentengroep te tonen. Hij haalt alles uit de kast, inclusief harpen, celesta en piano. En voor elk instrument zijn er solopartijen. Dat maakt het heel leuk om spelen: iedereen heeft fragmenten waarin zijn partij de belangrijkste is”, zegt Giedrè Slekyte, deze week chef van Antwerp Symphony Orchestra.

Direct en eerlijk

De Antwerpse Elisabethzaal is maar een van de huizen die tegenwoordig flink vollopen voor Bartok. Wat er veranderd is? Wij, vooral. Na 1945 begonnen we in de muziek van de twintigste eeuw ook ritme, lichamelijkheid, drift en drive te horen – niet alleen systemen en schema's. Dirigenten, ensembles en pianisten hebben Bartok omarmd. Zijn strijkkwartetten zijn een soort Mount Everest geworden: angstaanjagend, maar onweerstaanbaar voor adrenalinejunkies. "Ook door de invloed van populaire en niet-westerse muziek is Bartoks taal vandaag makkelijker te begrijpen", zegt Tom De Cock. Ook Jeroen Vanacker, directeur muziek van Bozar, is fan: "Je herkent Bartok meteen aan die typisch hoekige, opwindende ritmes, een soort aardse energie en overweldigende klankkleuren. Het is echt muziek die je live moet ervaren: je gaat gegarandeerd met een energieboost naar buiten."

'Bela', een dansvoorstelling van Ecce en Ictus. © Julie de Meester

Dat België deze maand vol Bartok zit, is dus wellicht geen toeval. Hij past bij onze tijd: dansbaar maar dwars, apart maar authentiek. “Bartoks muziek is soms complex, maar ook altijd gegrond, direct en eerlijk”, zegt Alexander Jocqué, directeur van Concertgebouw Brugge. “In tijden waarin zoveel op losse schroeven staat, spreken die kwaliteiten sterk aan.”

Bartok mag dan een allemansvriend zijn geworden, de gemakkelijkste onder de klassiekemuziekgoden is hij nog altijd niet. Maar wel een noodzakelijke: iemand die ons eraan herinnert dat schoonheid mag schuren, dat traditie vernieuwend kan werken, en dat folklore een plek verdient naast ‘hoge cultuur’. En dat luisteren soms ook een beetje werken mag zijn.

Bartok Festival

Van 6 tot 12 februari, Bozar, Brussel

Met onder meer twee programma’s van Belgian National Orchestra, Antony Hermus en violiste Simone Lamsma, en een concertmarathon op verschillende locaties in het gebouw

Bela

Dansvoorstelling van Ecce en Ictus

6 februari in Concertgebouw Brugge, 11 februari in Stuk Leuven, en 12 februari in Bozar

Tweede vioolconcerto

Antwerp Symphony Orchestra en Alena Baeva

6 februari, Elisabethzaal Antwerpen